

1. Rabbi David Abudarham (14th century Spain), commentary on the Haggadah (tr. Rabbi Mark Greenspan)

ואחר אכילת שאר ירקות יבצע אחת מן השלש מצות ויתן חציה בין שתי השלימות והחצי תחת המפה זכר למשארותם צרורות בשמלותם למצת אפיקומן שנאכלת באחרונה זכר לפסח שהיה נאכל על השבע. ומפני מה נהגו לפרוס המצה קודם ההגדה כדי שלא יאמר הא לחמא עניא אלא על מצה פרוסה כדאמרינן בפסחים מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה.

After eating the karpas, one breaks one of the three matzot, placing half between the two whole matzot and wrapping half of it in a cloth, as a reminder of the verse: "So the people took the dough before it was leavened, their kneading bowls wrapped in their cloaks upon their shoulders." (Exodus 12:34) It is used for the Afikomen which is eaten later as a reminder of the Passover offering, which must be consumed when we are already sated by the meal. **Why do we break the matzah before the reading of the Haggadah? So that when we make the declaration, "This is the bread of affliction," we can do so over a broken piece of matzah.** The Talmud Pesachim states, "Just as it is the way of the poor to break bread and put some away for later, so too here, we break the matzah and put away a piece for later."

2. Talmud, Pesachim 115b-116a (William Davidson Edition)

אמר שמואל: "לֶחֶם עוֹנֵי" כתיב — לֶחֶם שְׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים. תִּנְיָא נְמֵי הָכִי: "לֶחֶם עוֹנֵי" — לֶחֶם שְׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים הֲרָבָה. דְּבַר אַחַר: "לֶחֶם עוֹנֵי" — "עֹנֵי" כתיב, מָה עֹנֵי שְׁדַרְכוּ בְּפְרוּסָה, אִף כָּאן בְּפְרוּסָה. דְּבַר אַחַר: מָה דְּרָכוּ שֶׁל עֹנֵי הוּא מְסִיק וְאִשְׁתּוֹ אוֹפָה, אִף כָּאן נְמֵי — הוּא מְסִיק וְאִשְׁתּוֹ אוֹפָה.

Shmuel said that the phrase: "The bread of affliction [*lehem oni*]" (Deuteronomy 16:3) means bread over which one answers [*onim*] matters, i.e., one recites the Haggadah over *matza*. That was also taught in a *baraita*: *Lehem oni* is bread over which one answers many matters. Alternatively, in the verse, "*lehem oni*" is actually written without a vav, which means a poor person. **Just as it is the manner of a poor person to eat a piece of bread, for lack of a whole loaf, so too, here he should use a piece of matza.** Alternatively: Just as the manner of a poor person is that he heats the oven and his wife bakes quickly, before the small amount of wood they have is used up, so too here; when baking *matza*, he heats the oven and his wife bakes quickly so the dough doesn't rise. This is why *matza* is called the poor man's bread.

3. Daat Zekeinim on Shemot 12:8 (tr. Rabbi Eliyahu Munk)

ואכלו את הבשר. לכך נהגו העם לעשות בליל פסח שלש מצות זכר לשלש סאין שאמר מהרי שלש סאים ופסח היה. ויש אומר זכר לשלשה אבות ובציעתה זכר לקריעת ים סוף וירדן שנבקע בפסח ונברך על הפרוסה אכילת מצה כדאי' בפסחים מה דרכו של עני בפרוסה

“they are to eat the meat;” this is the reason why the people established the custom to take three unleavened loaves of bread on the evening when the meat of the Passover would be consumed. It was a reminder of the three measures of flour Avraham told Sarah to use when baking cakes for what turned out to be the three angels, one of whom predicted when she would give birth to Yitzchok. (Genesis 18,6) The date happened to be that of the first day of Passover, (in the future) as we know from the fact that on the same evening Lot welcomed two of these angels and served them unleavened bread. An alternate version of the significance of the three matzot on our seder dish is that they are to remind us of the three patriarchs. **The reason why we break the middle one of these three matzot in half is that it symbolises G-d having split the sea of reeds in half to enable the Jewish people to cross it and escape the pursuit of Pharaoh and his army.** We pronounce the special blessing over one half of this middle matzah, as related in the Talmud tractate *Pesachim folio 115*, as a reminder that it is called the “bread of the poor,” meaning that a poor man does not have a whole loaf of bread at his disposal.

4. Rabbi Naftali ben Shimon Hertz Ginzburg (19th century Belarus), Naftali Seva Ratzon on the Haggadah

ומה שלוקחין מצה האמצעית וחולקה לשנים ומטמינין החציו תחת הכר שיהי' שמור לאפיקומן ולדעת מהר"ל צריך לייקח חלק הגדול ממצה הבצועה לאפיקומן הלא דבר הוא וצריך טעמא: ואמינא טעם לשבח ע"פ המ"ר וז"ל ויחלק עליהן הלילה אותה הלילה נחלק לשנים

ובחצות הראשון נעשה הנס לאברהם שהרג המלכים ובחצות לילה חלק השנית נעשה הנס לישראל ע"י מכת בכורים וידוע דמשה קרא המזבח ה' ניסי ע"ש הנס כדי שיהי' שם הנס נזכר ע"י קריאת השם זה: נשמע מזה שצריך לעשות דבר שיהי' לזיכרון הנס ובהיות כן יש לומר דמ"ה המצוה הוא ליקח מצה האמצעית דווקא ולא עליונה או תחתונה וחולקה לשנים כדי לזכור הנס ר"ל כשם שמצה אמצעית זו נחלקה לשנים דוגמת זה נחלקה הלילה הזה לשנים ובחלק הראשון הי' נס של אברהם ובחלק השני' נעשה הנס לישראל שהוכו הבכורים: ומה שהוא צפון תחת הכר להיות משומר לאפיקומן ה"ט דאי' במ"ר ליל שימורים הוא הלילה הזה הוא משומר לגאולה אחרונה לע"ל שתהי' ג"כ בליל פסח: ודעת הש"ך ג"כ נוטה לזה שכתב הלילה של ליל פסח נחלקה לשנים דבחלק הראשון נעשה הנס לישראל שניצולו וחלק השני הניח הק"ב לע"ל לגאולה אחרונה ע"כ מניחין החצי' תחת הכר שיהי' שמור שמה להורות שחלק זה הוא מורה על הגאולה אחרונה כך חצי הלילה מזה הלילה הוא שמור לע"ל לגאולה אחרונה:

וכדי לצאת שני הטעמים עבדינו ככולהו ובוצע אמצעית כדי לזכור הנס של אברהם ומניחין החציו תחת הכר להורות על הגאולה אחרונה כמ"ש השך. והשתא ניחא דעת מהר"ריל שכתב שהחלק הגדול מן המצה אמצעית * יקח לאפיקומן שיהי' שמור תחת הכר ר"ל מאחר שזה החלק הוא מורה על הגאולה שתהי' לע"ל ואמרו חז"ל לע"ל יהי' גאולה אחרונה עיקר ויציאת מצרים טפל וע"כ מאחר שהוא רמז על הגאולה לע"ל והיא עיקור ע"כ יש ליקח חלק הגדול לזה אבל חציו השני' שהוא רמז על הנס של יציאת מצרים והוא תהי' טפילה ע"כ מניחין חלק הקטן בקערה כדבר הטפל:

We take out the middle *matzah*, break it in half and hide the broken piece for the *Afikomen*. According to the *Maharil*, we should set aside the larger piece of the broken *matzah* for the *Afikomen*. **The broken middle matzah is an allusion to the fact that the night of the Passover was divided into two parts. It was during the first half of the night that G-d helped Abraham overcome the five kings who took Lot captive, and it was during the second half of the night that G-d performed the miracle of the Passover, striking down the first born.** In the wilderness Moses called the altar that he built *Hashem Nisi*, G-d is my miracle is a reminder of the miracle in Egypt. This implies that we too must perform some act as a reminder of the miracle of the tenth plague; we don't take the upper or the lower *matzah* but the middle one as a reminder of miracles in the time of Abraham and Moses.

We hide away the *Afikomen* as an allusion to the *Midrash* on "It was for the Lord a night of watching." (Exodus 12:42) This means that it is set aside for watching until the final redemption which will also take place on Passover. The *Sha"ch*. also explains it this way; the night of Passover is divided into two parts – the first half for the miracles with which Israel was redeemed from Egypt and the second half for the future redemption. **We hide the *Afikomen* for the future redemption.** The broken *matzah*, then, is allusion to both sets of miracles: Abraham and Moses, and the past and future redemptions.

We can now understand why the *Maharil* said that the *Afikomen* must be a larger piece of *matzah*. The sage taught that after the final redemption, the exodus from Egypt will become secondary while the final redemption will become essential – the *Afikomen* is larger for this reason. The piece of *matzah* remaining on the *Seder* plate is an allusion to the Exodus; it is smaller since in the time of the final redemption the Exodus will be of less importance as well.

5. Rabbi Nossou of Breslov (18th century Ukraine) Choshen Mishpat, Laws of an Agent Collecting Debts and Authorisation, Chapter 3:31

היננו שעתה בְּפֶסַח עֵקֶר הַתְּקוּוּיָה עַל יְדֵי תַפְלָה, כִּי עֲדִינוּ הוּא קִדְמָה מִבְּלַת הַתּוֹרָה וְאִין יְכוּלִין לְבַרֵר עֲדִינוּ הַאֲרָבֶעָה יְסוּדוֹת עַל יְדֵי מַעְשֵׂינוּ, עַל יְדֵי בְּרוּר הַפֶּסַח הַלְקָה, כִּי עֲדִינוּ לֹא קִבְּלֵנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְכָל הַבְּרוּר עִתָּה הוּא רַק מִן הַשְּׂמִים עַל יְדֵי בְּחִינַת אֲתֵּעְרוּתָא דְלַעֲלָא שְׁנַמְשָׁף עֲלֵינוּ בְּרַחֲמֵי רַק עַל יְדֵי תַפְלָה וְתַחֲנוּגִים וְעַל יְדֵי זְכוּת אַבּוֹת. וְעַל כֵּן שׁוֹבְרִין אֶת הַמַּצָּה, כִּי מֵה דְרָכּוֹ שֶׁל עֲנִי בְּפִרוּסָה. שְׁבִירַת הַמַּצָּה זֶה בְּחִינַת הַסְּרוּן שְׁמִשְׁבְּרִין וּמְתַסְּרִין אֶת הַמַּצָּה בְּכּוֹנֵה כְּמוֹ עֲנִי שְׁדַרְכּוֹ בְּפִרוּסָה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲנִיּוּת וְהַסְּרוּנוֹת לְהוֹרוֹת שְׂאִין בְּנוֹ פֶת לְהַשְׁלִים כָּל הַהַסְּרוּנוֹת עַל יְדֵי מַעְשֵׂינוּ כִּי אִם בְּרַחֲמֵי ה' יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי תַפְלָה וְצַעֲקָה לֵה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁעוּנִין עֲלֵיו דְבָרִים הַרְבֵּה כַּפֶּ"ל וְעַל יְדֵי זֶה בְּעֲצָמוֹ נִשְׁלַם הַהַסְּרוּן

Now during Pesach, the main repairing takes place through prayer. For we are still before the acceptance of the Torah and we lack the ability to purify the four foundations through our actions, through clarifying and ruling on halachah, since we haven't received the Torah. The purification now comes from heaven through an awakening from on-high which extends to us in His mercy through prayer and supplication and through the merit of the forefathers. Therefore, we break the *matzah*, for such is the way of the poor person- with pieces. **The breaking of the *matzah* is the idea of deficiency, and that we break and make the *matzah* deficient purposefully, like a poor person whose way is with pieces which represents the notion of poverty and a lack of completeness to show we don't have the power to complete all of our deficiencies through our actions but only with the**

mercy of Hashem through prayer and crying out to Hashem which is the idea of “we recite many thing upon it” and through this we fill in our deficiencies.

6. Rabbi Avraham Yitzchak HaKohen Kook (20th century Israel) Olat Reayah on the Haggadah 27

ע"כ צריך להרשים את היסוד הכפול שבכח האכילה הרצויה: האכילה לתיאבון, אכילת ההכרח הבאה מגפוש רעבה, ואכילה על השבע, אכילה לשם עונג, לשם הרחבת החיים העולה ומתקדשת בהרמת קרן החירות האמיתית, בדעת וברגש ובמעשה. ההתחלקות היא אמנם מוכרחת, לבל ישכח האדם בהיותו מתעלה ומתקדש, שאמנם יש ויש גם בו בעצמו מצבים כאלה, שמצדם לא יוכל בכל עת לעלות אל הקודש למעלה הרוממה של אכילת השבע. אף גם זאת ידע, שאף אם מושבו כבר איתן הוא והוא חסון במעלתו בשאיפה של ההרחבה מצד הקודש, שכבר עלה אליה ג"כ בטהרת חולין שלו, מ"מ אל ישכח כי יש אכילה של חול בעולם הבאה מצד ההכרח, ויש לשים אל לבו הצרכים החומריים והרוחניים של רוב ההמון, שהוא עומד עדנה באמצע דרכו, ועוד לא בא למדה זו של אכילת השבע, שכל ההכשרים של אכילת ההכרח צריכים לתפס מקום אצל איש המעלה, הקדוש אשר בו יבחר ד' לעולם, ולא תשטש אכילת השבע את אכילת ההכרח בין בגשמיותה בין ברוחניותה.

וביותר תשלים ההסתכלות, בהחצות המצה לשתי אכילותיה, שגם אכילת החול ההכרחית איננה מופרדת ועומדת לעצמה מבלעדי אכילת הקודש שהיא תעודתה שאליה תבא, וכמו כן שאי אפשר כלל שתבא אכילת הקודש בכל רוממות ערכה, בחיי הפרט וכן בחיי הכלל, בכלל האומה, ובכלל האנושיות לקץ הימין, אם לא בהקדמת כל הסדר הטוב והנאה להכשרת האכילה ההכרחית. ע"כ העיון בה הוא הוא הדרך המשלמת את הדרת הקדושה, ומראש צורים נחזה אבינו הראשון, שבקראו בשם ד', ובעלייתו עד רום ערך האהבה והקדושה העליונה, נטע אשל, להאכיל ולהשקות כל נקשה ורעב. כללו של דבר: משני מיני האכילות בהתאמתם תצא ההשלמה, הבאה מההערה של שתי המחציות, הערת יחזק.

Therefore, there is a need to impress upon ourselves the double foundation in the act of eating which is satisfactory to Gd: Eating for appetite, a necessary consumption which emerges from a hungry spirit, and eating for pleasure, for the sake of broadening life, which ascends and is sanctified with the raising of the radiance of true liberation, in intellect and emotion and deed.

This division is required, lest a person forget, in the midst of his ascension and sanctification, that within himself still exist such situations as will prevent him from ascending into the exalted sanctity above which comes with eating at satiation.

He should also know this, because even if his dwelling is still strong, and even if he is fortified in his ambition for a broadening of his sanctity, to which he has ascended by purifying his mundane aspects, still, he should not forget that there is yet mundane eating in this world, as a result of necessity. He should turn his attention to the material as well as spiritual needs of the community that is in the midst of its journey, and has not yet come to this concept of eating while satiated, that all the necessities of eating should hold a place in mind of the man of virtue, the sanctified person whom Hashem will choose forever. Satiated eating shouldn't blot out eating for appetite whether in its physicality or spirituality.

And most of all, the splitting of the matzah into its two courses will complete the observation that the mundane necessary eating for appetite is not separated and doesn't stand apart from the sanctified eating which is its destiny to which it will come. And also, that it is completely impossible for sacred eating to come in all its exaltedness, in the life of the individual as well as in the life of the whole, in the whole nation, and in all humanity at the end of days, if not by beginning with all the good order and pleasure of training with necessary eating. Therefore, the contemplation of it, is the way that completes the splendour of its holiness, and from the beginning of time we see our first father, who when he called in the name of G-d, and when ascended to the height of virtue of love and elevated sanctity, he planted a tree to feed all who were starving and thirsty. All in all: from the two kinds of eating in their coupling will come the completion which follows from the insight of the two halves.